

Kennisplatform
Leefbaar en Kansrijk Groningen

Inzicht in impact

De gevolgen van de
gaswinning voor de
bewoners van Groningen

Kennisoverzicht
juli 2019 – juli 2020

Ontwrichting en onveiligheid: wat leren we van Groningen voor toekomstige mijnbouw?

Uitgelicht

In de wet staat dat mijnbouw moet voorkomen dat nadelige gevolgen ontstaan voor mens en milieu, dat schade wordt veroorzaakt en dat de veiligheid wordt geschaad (Mijnbouwwet, artikel 33). Sinds 2018 spreekt de wet bovendien over “maatschappelijke ontwrichting”. We kunnen van Groningen veel leren over nadelige gevolgen, over wat onveilig is én over ontwrichting. In dit stuk trekken we enkele lessen uit Groningen. Dat is niet alleen relevant voor de uitvoering van de wet. Het is ook van belang dat toekomstige mijnbouw de lessen trekt uit Groningen. Dit stuk is een aanzet daartoe.

Omdat het in Groningen misging, werd in 2018 de mijnbouwwet aangepast. De gaswinning zou richting nul gaan en de minister zou zelf bepalen hoeveel gas er gewonnen wordt uit het Groningenveld. Daarbij moest de minister een lastige belangenafweging maken. Enerzijds moet er voldoende gas zijn (leveringszekerheid, artikel 52d, lid 2b). Anderzijds moet er zo min mogelijk fysieke onveiligheid en maatschappelijke ontwrichting zijn (lid 2a en 2e). Die term “ontwrichting” is dus een nieuwigheid.

Wat wordt met maatschappelijke ontwrichting bedoeld? In de wet lijkt fysieke veiligheid voorop te staan. Het eerste lid, 2a, maakt expliciet dat woningen niet mogen instorten en noemt de ‘10-5 norm’ die dat becijfert. Verder staat in de wet dat ontwrichting in Groningen onwenselijk is (2e) en dat hetzelfde geldt voor ontwrichting elders in het land als de gaswinning zou stoppen (2f). Met ontwrichting in Groningen bedoelt de minister “maatschappelijke gevolgen, zoals vertraging in de afhandeling van schade, sociale onveiligheid, gezondheidseffecten en maatschappelijke onrust.”¹

Maatschappelijke ontwrichting is dus een containerbegrip dat schade, onrust en gezondheid omvat. Ook de “sociale onveiligheid” valt eronder: de veiligheid van bewoners. Logischerwijs is de fysieke onveiligheid van gebouwen hier onderdeel van: de 10-5 norm gaat immers over de kans dat *bewoners* overlijden. De fysieke veiligheid van gebouwen (lid 2a) is dus onderdeel van maatschappelijke ontwrichting (lid 2e). De term “ontwrichting” impliceert dat schade, onrust, ongezondheid en onveiligheid boven een bepaalde drempel onacceptabel wordt. Maar die drempel is nergens beschreven. Er is enkel een norm voor het instorten van gebouwen, niet voor de andere nadelen van mijnbouw die de samenleving ontwrichten.

¹ Kamerstuk 2019D25469.

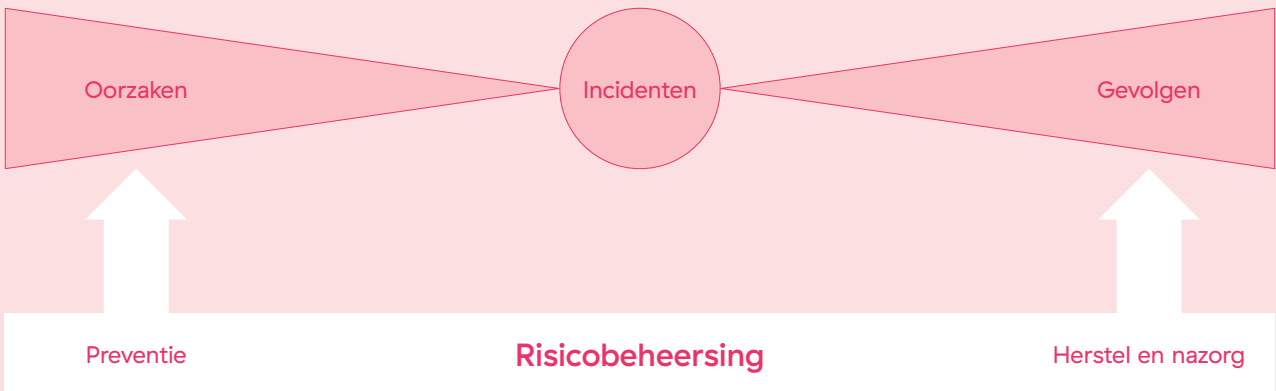

Volgens ons is het onlogisch en zelfs gevaarlijk om fysieke veiligheid als artikel in de wet een status aparte te geven. Een praktijkvoorbeeld uit Groningen om dit te illustreren. Een bewoner die zich acuut onveilig voelt kan dat melden. Als de woning vervolgens wordt gestut, voldoet deze weer aan de veiligheidsnorm (<10⁻⁵ kans). Maar een woning die drie jaar vol stutten staat is geen veilige woonomgeving. Als deze woning onbewoonbaar wordt verklaard, de bewoners hun huis uit moeten en de woning wordt gesloopt, wordt het op papier veiliger: het instortingsgevaar is immers nul. Met dit voorbeeld laat je zien dat het onzinnig is om veiligheid van de woning boven de veiligheid van bewoners te plaatsen. De bouwnorm kan niet het uitgangspunt zijn: de veiligheid van *bewoners* moet centraal staan, niet die van gebouwen.

Analyse: de lessen van Groningen

Ons literatuuroverzicht geeft inmiddels een heel compleet overzicht van het spectrum van nadelen dat door mijnbouw kan optreden. Wat zijn de 'lessen van Groningen' voor deze nadelen en voor ontwrichting? Hierbij onderscheiden we oorzaken, incidenten en gevolgen. Ook zijn er maatregelen om incidenten te voorkomen (preventie) en maatregelen om de gevolgen te bestrijden (herstel en nazorg).

Die onderverdeling is bekend uit het "vlinderdasmodel" die onder meer werd gebruikt in de Nationale Veiligheidsstrategie (zie <https://www.rivm.nl/onderwerpen/nationale-veiligheid>): de methodiek die het Rijk gebruikt om zich voor te bereiden op alle soorten acute rampen en catastrofes van natuurlijke (overstromingen, virusuitbraken) tot menselijke en industriële (kernrampen, terrorisme, aardbevingen, etc.). De *slow motion* kenmerken van rampen zoals Groningen en het Coronavirus vielen buiten het kader van deze "geïntegreerde Risicoanalyse Nationale Veiligheid," maar het vlinderdasmodel helpt desalniettemin bij de analyse.

Oorzaken. Er zijn vier gevaren. De bodem daalt, er zijn veel bevingen en er is een risico dat toxische stoffen zoals aardgascondensaat vrijkomen. Deze drie gevaren veroorzaken reële risico's waarvan bekend is dat ze directe gevolgen voor bewoners en instanties hebben. Het vierde gevaar is een substantieel grotere beving (de grootste tot nu toe was $M=3,6$. Bij een beving van $M=4,6$ komt ongeveer 10x zoveel energie vrij) waardoor gebouwen instorten. Dit is een hypothetisch risico: een beving van zo'n magnitude kwam nog niet voor maar het kan niet worden uitgesloten.

Incidenten. In Groningen heeft zich geen acute ramp voltrokken. Maar tenminste sinds de eeuwwisseling (en volgens sommigen al veel eerder) zijn er met regelmaat incidenten.

- Vooral de grotere bevingen zoals die van Westeremden (2006), Huizinge (2012) of Zeerijp (2018) leidden tot een golf van schademeldingen.
- Door zogenaamde diepe bodemdaling waren aanpassing aan infrastructuur (waterwerken) nodig.
- Diepe bodemdaling veroorzaakt voor zover bekend geen directe schade aan woningen, maar er is veel discussie over de invloed op de waterhuishouding die indirect schade aan woningen kan veroorzaken.
- In 2018 leidde een lekkage van aardgascondensaat in Farmsum tot overlast, klachten en zorgen over de gezondheid bij omwonenden.

Doordat zulke incidenten druppelsgewijs optreden, doordat de kleine bevingen zo vaak voorkomen en doordat de gevolgen ervan onvoldoende beheerst kunnen worden, is in Groningen toch een situatie ontstaan die, zowel qua omvang als impact, rampzalig is voor bewoners en instanties.

Gevolgen. Het belangrijkste gevolg voor bewoners was dat bewoners kampen met **mijnbouwschade**. Vaak gaat het om kleine schade, maar in grote aantallen: tienduizenden meldingen per jaar. Volgens bewoners en sommige experts is er ook meer structurele schade, bijvoorbeeld aan fundamenten van gebouwen. In sommige gevallen zijn woningen **acuut onveilig**, moeten ze gestut of worden ze **onbewoonbaar**—een onbekend aantal is opgekocht. Het totale aantal bewoners dat hun huis verliet is onbekend.

Er zijn vooral veel indirecte gevolgen die veelal te maken hebben met de manier waarop de samenleving op schade en veiligheidsrisico's reageert. Een opsomming:

Zelfs als de schade betrekkelijk klein is, kan deze het leven van bewoners ernstig ontwrichten. Dat komt mede door **inadequaat schadeherstel** en door **slechte nazorg**. Lange tijd was de capaciteit in de schadeafhandeling onvoldoende. Bewoners moesten soms erg lang wachten. Veel schadeherstel was slechts cosmetisch. Veel meldingen werden afgewezen. Ook ontstonden vaak **conflicten tussen bewoners en instanties**. Mensen met complexere schadetrajecten raken te vaak verwickeld in langdurige procedures. En veel mensen meldden schade niet (meer), omdat ze bang zijn voor het proces.

Een ander nadeel voor bewoners is het risico dat gebouwen kunnen instorten bij een grote beving. Om dit te voorkomen worden preventieve maatregelen genomen: versterking. Maar **versterking is een zware belasting**. De maatschappelijke impact op bewoners is groot. Hun leven wordt ernstig verstoord, het kost veel tijd en energie. Verhuizen naar een wisselwoning is een zware belasting en verstoort sociale relaties. Voor betrokken instanties en overheden is versterking een molensteen. De uitvoering kost een fortuin, verloopt zeer moeizaam en traag. De versterking veroorzaakt ook conflicten tussen bewoners en instanties, tussen instanties onderling en tussen bewoners onderling. Ook wordt de meerwaarde van de versterking door sommigen betwist. Zo worden de preventieve maatregelen dus zelf een heet hangijzer en een incident.

Er is sprake van **slechte samenwerking tussen instanties, overheden en NAM** over de versterkingsopgave en schades. Er zijn zeer veel instanties bij betrokken, het moet binnen organisaties over veel schijven en het is (ook voor professionals) niet te begrijpen waarom het allemaal zo stroperig en ingewikkeld moet zijn. De communicatie met bewoners is niet best en in veel aspecten van aanpak en beleid zijn **bewoners onvoldoende vertegenwoordigd**. De gebrekkige aanpak ondermijnt het vertrouwen in de verantwoordelijke instanties en in “het systeem”. Dat het tussen de verantwoordelijke instanties niet soepel loopt draagt eraan bij dat onder bewoners veel **onduidelijkheid en onzekerheid** bestaat.

Een ander aspect is dat mede door schade, versterking en onzekerheid de **woningmarkt verstoord** is. Dat heeft voor bewoners negatieve financiële gevolgen. Het IMG probeert dit met een waardedalingsregeling te repareren, maar rond deze regeling ontstaat wellicht ook weer discussie, onvrede en maatschappelijke onrust.

Het totaalpakket aan genoemde gevolgen heeft tenslotte zijn weerslag op de **leefbaarheid** van het gebied als geheel en bedreigt het behoud van **cultureel erfgoed**. Het sterkste effect op het welbevinden van bewoners, blijkt uit het onderzoek van onder meer Gronings Perspectief, is dat bewoners zich machteloos en **onveilig** voelen. Die ervaren onveiligheid komt niet alleen door bevingen, schade en door fysieke onveiligheid, maar ook door de genoemde onzekerheid, het ‘gedoe’ over schadeafhandeling en versterking, en door de economische gevolgen van dit alles. Alles tezamen geeft dit ook chronische stress: het gaat ten koste van de **gezondheid** en de levensvreugde van bewoners.

Lessen voor de risico-regelreflex

Er is de afgelopen 20 jaar onder bestuurskundigen veel geschreven over de 'risico-regelreflex', die eruit bestaat dat er rond objectief kleine risico's een sociale dynamiek kan ontstaan waardoor overheden overdreven veel investeren in veiligheid.² Wij constateren dat in Groningen iets anders misging: de overheid, NAM én bestuurskundigen fixeerden zich op de onveiligheid van gebouwen, maar waren blind voor de onveiligheid van bewoners. Wellicht heeft de angst voor een risico-regelreflex hierbij een rol gespeeld, of wellicht was het gewoon de wens om kosten te besparen, maar zeker is in ieder geval dat men de werkelijke risico's in Groningen heeft miskend en slecht heeft ondervangen. Aan de basis ontbrak het aan een goede en volledige risicoanalyse. Daardoor kon een ramp in slow motion ontstaan: de meest impactvolle risico's voor bewoners speelden geen rol van betekenis in het winningsbeleid en in risicomanagement. De rekening hiervan wordt nu alsnog gepresenteerd.

Lessen voor de impact van mijnbouw

Als we alle nadelen van de gaswinning voor Groningen op een rijtje zetten, wat zijn dan de bewezen nadelige gevolgen? En wat leren we hiervan voor de risico's van mijnbouw in het algemeen en het bepalen van de maatschappelijke impact? We sluiten deze reflectie af met een handzaam overzicht.

² van Tol, J., Helsloot, I. & Mertens, F. (2011). Veiligheid boven alles? Essays over oorzaken en gevolgen van de risico-regelreflex. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Daarin onderscheiden we vijf impactgebieden: woningen, omgeving & economie, sociale relaties, bewoners en herstel & mitigatie. Voor ieder van die impactgebieden geldt dat men er duidelijke *doelen* en *monitoring* aan kan verbinden. Ook geldt dat men voorafgaand aan het verlenen van een vergunning, bijvoorbeeld aan de hand van het winningsplan, kan toetsen of de exploitant en overheden in staat zijn om de winning succesvol uit te voeren.

Ten opzichte van bestaande benaderingen van maatschappelijke impact zijn er twee nieuwe inzichten. Het eerste betreft het centrale belang van goede samenwerking tussen bewoners, overheden en exploitant: **goede relaties** zijn cruciaal voor het goed verloop van winning. Onze indruk is dat de gaswinning in Groningen eindigde als fiasco omdat de samenwerking spaak liep toen er problemen ontstonden. De slechte vertegenwoordiging van bewoners speelde in eerste instantie een centrale rol, maar later liep ook de samenwerking tussen overheden onderling en tussen overheid en NAM spaak. De kwaliteit van samenwerking zou een goede risicoindicator zijn.

Het tweede nieuwe inzicht is het belang van goede **voorbereiding** op de maatschappelijke impact, herstel en mitigatie. Die voorbereiding was in Groningen volstrekt onvoldoende, mede omdat in de besluitvorming de bewoner keer op keer uit beeld was. Zo was er geen fonds voor schade en herstel; onbegrijpelijk gezien het feit dat er bij zoveel winningen ongewenste neveneffecten optreden. Dat de standaard is om je niet op problemen voor te bereiden, komt door wetgeving.

Tenslotte

Zoals in de inleiding werd gezegd: de casus Groningen is leerzaam. De combinatie van *laissez faire* wetgeving en veronachtzaming van toezicht gaf exploitanten ruim baan. De overheid pastte recent de mijnbouwwet aan, maar gaf daarin het Groningenveld een aparte plek. Alsof men denkt dat alles weer *business as usual* wordt. Dat lijkt vooralsnog een illusie en bovendien moet je je afvragen of dat wenselijk is. Om nieuwe fiasco's te voorkomen is het goed om lessen te trekken: over hoe maatschappelijke ontwrichting ontstaat en hoe deze te herkennen, over het opzetten van adequate monitoring zodanig dat eerder en beter kan worden ingegrepen, en voor het betere begrip van dat zo centrale begrip 'veiligheid'. Een strakkere regie van de overheid zal zowel bewoners als bedrijven veel duidelijkheid geven over de rechten en plichten rond verantwoorde mijnbouw én zal zo bij kunnen dragen aan het broodnodige herstel van vertrouwen.

Inleiding

Het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen levert jaarlijks een overzicht van kennis over de maatschappelijke gevolgen van de gaswinning in Noord-Nederland: de literatuurstudie. Het uitvoeren van de literatuurstudie behoort tot de kerntaken van het Kennisplatform. De maatschappelijke gevolgen van de gaswinning en de hieruit resulterende bodembeweging zijn omvangrijk en complex. Kennis hierover is verspreid over veel verschillende onderzoeken, kennisinstellingen en instanties. Het Kennisplatform bundelt, duidt en deelt deze kennis. De literatuurstudie presenteert de aanwezige kennis op een toegankelijk manier en verbindt kennis uit verschillende disciplines met elkaar om een compleet, geïntegreerd en afgewogen beeld te geven van de stand van kennis. Bovendien stelt dit het Kennisplatform in staat een overzicht van kennislacunes te creëren, op basis waarvan in samenwerking met belanghebbenden de onderzoeksagenda wordt opgesteld.

In juni 2018 is de eerste literatuurstudie *Maatschappelijke gevolgen bodembeweging Groningen* uitgekomen (Sluiter et al., 2018). In juni 2020 publiceerden we een actualisatie van deze literatuurstudie: *Gaswinning, aardbevingen en maatschappelijke gevolgen voor de provincie Groningen en haar bewoners* (Busscher et al., 2020). De huidige literatuurstudie is een actualisatie en opvolging van deze voorgaande literatuurstudies. Deze studie heeft een nieuwe naam: *Inzicht in impact. De gevolgen van gaswinning voor de bewoners van Groningen*. Voor dit geactualiseerde overzicht hebben wij gebruik gemaakt van de literatuur die verschenen is van juli 2019 tot en met juli 2020.

De complexiteit van het onderwerp en de diversiteit van het beschikbare onderzoek maken het creëren van een kennisoverzicht onverminderd nuttig en noodzakelijk. De maatschappelijke gevolgen van de gaswinning kent verschillende aspecten. Ook volgen de ontwikkelingen en nieuwe inzichten elkaar snel op en wordt er onderzoek gedaan vanuit vele disciplines en met verscheidene methoden.

De literatuurstudie is geschreven voor een breed publiek en dus bruikbaar voor allen die interesse hebben in het onderwerp, van bewoners tot beleidsmakers en wetenschappers. De studie wordt ook beschikbaar gemaakt op onze website. Dit om de informatie over het aardbevingsdossier in Groningen breed beschikbaar te maken en om de impact van de hier besproken onderzoeken te vergroten.

In lijn met de vorige literatuurstudies hebben we gekozen voor een indeling op basis van zes thema's. De keuze voor deze zes thema's vloeit voort uit een aantal eerder verschenen onderzoeken naar de maatschappelijke impact van grootschalige (energie-) projecten (zie Sluiter *et al.*, 2018). Er is in het tijdsbestek waarop de literatuurstudie betrekking heeft, niet binnen alle thema's evenveel onderzoek verschenen. Desalniettemin houden we vast aan de indeling aan de hand van de zes thema's. We hebben alleen de volgorde van de thema's veranderd en enkele subthema's veranderd en toegevoegd. Zo ontstaat een beeld van verschenen onderzoek en kennislacunes. Het stelt ons in staat niet alleen bestaand onderzoek in kaart te brengen, maar ook onderwerpen waarover niet gepubliceerd is en wel (meer) onderzoek gewenst is, te agenderen.

De zes thema's zijn:

- 1. Bestuur, communicatie en beleid**
- 2. Woningmarkt en economische ontwikkelingen**
- 3. Gezondheid en welzijn**
- 4. Beleving van veiligheid, versterking, schadeafhandeling en vertrouwen**
- 5. Cultuur, identiteit en binding**
- 6. Leefomgeving en leefbaarheid**

Onderzoeksopzet

Het literatuuronderzoek is verricht door het team van onderzoekers van het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen. Wij hebben zoveel mogelijk literatuur en rapportages over de maatschappelijke gevolgen van de gaswinning verzameld die is uitgekomen tussen juli 2019 en juli 2020. Hiervoor is gebruik gemaakt van allerhande zoekmachines (bijvoorbeeld Google Scholar en Web of Sciences) en zijn de websites van betrokken organisaties, onderzoekers en onderzoeksverbanden bekeken.

De besproken literatuur is dan ook divers. Het overzicht omvat wetenschappelijke publicaties in internationale tijdschriften, wetenschappelijke rapporten, rapporten en verslagen van betrokken instanties en beleidsplannen en -notities. In totaal zijn ongeveer 50 bronnen gebruikt voor deze literatuurstudie.

Al deze artikelen, rapporten en verslagen zijn grondig doorgenomen en samengevat. Hierna is gekeken naar de verbanden tussen de bronnen. Komen de bevindingen overeen of spreken ze elkaar tegen? Op deze manier worden de belangrijkste ontwikkelingen in kennis per thema geduid. Waar mogelijk en noodzakelijk is ook aangegeven waar kennislacunes zijn en vervolgonderzoek nodig is. Waar binnen het team van onderzoekers expertise met betrekking tot thema's of onderwerpen ontbrak, zijn conceptversies van de hoofdstukken voorgelegd aan experts verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Overzicht ontwikkelingen aardbevings- en gaswinningsdossier Groningen

Sinds de publicatie van de vorige literatuurstudie (Busscher *et al.*, 2020) is niet alleen de stand van kennis en onderzoek veranderd. Op andere vlakken, zoals het maatschappelijke, politieke en bestuurlijke vlak, hebben zich eveneens veel ontwikkelingen voorgedaan. Hieronder volgt een beknopt overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in het aardbevings- en gaswinningsdossier tussen juli 2019 en juli 2020.

Op 3 juli 2019

ging de Stuwmeerregeling van de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen (TCMG) in werking. De regeling had als doel om de achterstand in de schadeafhandeling bij de TCMG weg te werken. Gedupeerden die voor 13 juni 2019 een schademelding hadden ingediend kregen de mogelijkheid om te kiezen voor een vaste vergoeding van 4.000 euro of een flexibele vergoeding tot 10.000 euro waarbij vergoed werd op basis van de facturen van de aannemer.¹ Bij beide opties gold hiernaast een vaste vergoeding van 1.000 euro voor overige schade. De mogelijkheid om de reguliere schadeprocedure te doorlopen bleef ook bestaan. Naar verwachting zou de regeling soelaas gaan bieden voor ongeveer 15.000 van de op dat moment 20.265 openstaande schademeldingen.² In de loop van de maand juli had al de helft van de gedupeerden op het aanbod gereageerd. Het overgrote deel van de mensen, zo'n 90%, koos voor de vaste vergoeding.³

In juli

werd ook bekend dat het Centrum voor Veilig Wonen (CVW) per 1 januari 2020 zou ophouden te bestaan.⁴ De uitvoering van de versterking zou vanaf deze datum onder verantwoordelijkheid van de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) komen te vallen. Daarnaast werd bekend dat de versterkingsoperatie verdere vertraging zou oplopen. De pauze die minister Wiebes in maart 2019 in de versterkingsoperatie inlaste, blijkt tot een uittocht aan ingenieurs te hebben geleid.⁵ Om de versterkingsoperatie weer vlot te trekken, moesten dus nieuwe experts worden aangevraagd. Bovendien kondigde het Staattoezicht op de Mijnen (SodM) aan dat mogelijk meer huizen versterkt moeten worden dan op basis van de huidige meting van de NAM verwacht werd.⁶

3 juli
2019

¹ Instituut Mijnbouwschade Groningen (2020) 'De Stuwmeerregeling is ten einde.'

Beschikbaar via <https://www.schadedoormijnbouw.nl/schadevergoedingen/schade-gebouwen-objecten/stuwmeerregeling> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

² Instituut Mijnbouwschade Groningen (13 juni 2019) 'Stuwmeerregeling oplossing voor circa 15000 schademeldingen.'

Beschikbaar via <https://www.schadedoormijnbouw.nl/nieuws/stuwmeerregeling-oplossing-voor-circa-15000-schademeldingen> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

³ Miskovic, Mario (26 juli 2019) 'Helft van de gedupeerden reageert in eerste maand stuwmeerregeling.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/211286/Helft-van-de-gedupeerden-reageert-in-eerste-maand-stuwmeerregeling> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

⁴ Hofslot, van, Gerdt (5 juli 2019) 'Doek valt voor omstrede Centrum Veilig Wonen Appingedam.' *Dagblad van het Noorden*.

Beschikbaar via https://www.dvhn.nl/groningen/Doek-valt-voor-omstreden-Centrum-Veilig-Wonen-Appingedam-24621662.html?harvest_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2019].

⁵ Jach, Sven en Miskovic, Mario (15 juli 2019) 'Ruim helft van specialisten vertrokken door pauze versterkingsoperatie.' Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/210907/Ruim-helft-van-specialisten-vertrokken-door-pauze-versterkingsoperatie> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

⁶ Staattoezicht op de Mijnen (10 juli 2019) Tussentijdse rapportage van onderzoek naar seismisch netwerk Groningen.

Beschikbaar via <https://www.sodm.nl/actueel/nieuws/2019/07/10/tussentijdse-rapportage-van-onderzoek-naar-seismisch-netwerk-groningen> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

Op 3 juli 2019

vernietigde de Raad van State het gasbesluit van minister Wiebes voor het gasjaar 2018/2019 naar aanleiding van een bezwaar ingediend door inwoners van Groningen, de Groninger Bodem Beweging, Provinciale Staten van Groningen en diverse Groningse gemeenten. De minister heeft volgens de Raad van State onvoldoende onderbouwd waarom de gaswinning niet verder verlaagd kon worden.⁷

Op 19 juli 2019

bracht de Hoge Raad advies uit naar aanleiding van prejudiciële vragen van de Rechtbank Noord-Nederland.⁸ De Hoge Raad adviseerde onder meer dat wie psychische schade geleden heeft, recht heeft op een vergoeding.⁹ In een andere rechtszaak stelde een echtpaar uit Losdorp de NAM aansprakelijk voor de psychische schade die zij door de aardbevingen hebben opgelopen.¹⁰ Verder kondigde minister Schouten in deze maand aan één loket op te richten waar boeren terecht kunnen voor alle problemen die ontstaan zijn door aardbevingen.¹¹

Er werd bekend gemaakt dat er een landelijk schadeprotocol komt voor mijnbouwschade.¹² Het nieuwe protocol heeft geen gevolgen voor de afhandeling van schade door gaswinning in Groningen, maar wel voor de gaswinning uit vele kleine velden.

19 juli
2019

⁷ Raad van State (3 juli 2019) 'Raad van State: minister moet uitleggen waarom gaswinning niet sneller naar nul kan.'

Beschikbaar via <https://www.raadvanstate.nl/gaswinning-groningen/@116237/raad-state-minister/> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

⁸ Een prejudiciële vraag is een vraag van een rechter aan een hogere rechter over de uitleg van een bepaalde wet of rechtsregel.

⁹ Hoge Raad der Nederlanden (19 juli 2019) 'Hoge Raad geeft antwoord op prejudiciële vragen over aardbevingsschade Groningen.'

Beschikbaar via <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Hoge-Raad-der-Nederlanden/Nieuws/Paginas/Hoge-Raad-geeft-antwoord-op-prejudiciële-vragen-over-aardbevingsschade-Groningen.aspx> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

¹⁰ Julen, Jeannine (27 juli 2019) 'Gronings echtpaar stelt de NAM aansprakelijk voor hun gaswinningstrauma.' *Trouw*.

Beschikbaar via <https://www.trouw.nl/nieuws/gronings-echtpaar-stelt-de-nam-aansprakelijk-voor-hun-gaswinningstrauma-bf680a4f/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.rtvnoord.nl%2F> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

¹¹ Miskovic, Mario (8 juli 2019) 'Schouten kondigt één bevingloket voor boeren aan.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/210674/Schouten-kondigt-een-bevingloket-voor-boeren-aan-Maar-ik-zit-hier-wel-beschaamd> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

¹² Start, Reinalda (13 juli 2019) 'Landelijk schadeloket mijnbouw, maar bewijslast ligt bij gedupeerden.' *NOS*.

Beschikbaar via <https://nos.nl/artikel/2293262-landelijk-schadeloket-mijnbouw-maar-bewijslast-ligt-bij-gedupeerden.html> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

Op 9 augustus 2019

oordeelde de Raad van State dat de NAM gas mocht blijven winnen uit kleinere gasvelden bij Blijham en Oude Pekela. Een inwoner had bezwaar gemaakt tegen het besluit van minister Wiebes om winning uit deze gasvelden tot 2026 toe te staan, omdat de gaswinning ook hier tot aardbevingen zou leiden.¹³ Ook het voor-nemen van gasproducent ONE-Dyas om gas te winnen uit een kleiner gasveld, 20 kilometer ten noorden van Schiermonnikoog, stuitte op protest.¹⁴ Onder andere burgemeester van Schiermonnikoog Ineke van Gent en voorzitter van de Waddenvereniging Lutz Jacobi tekenden bezwaar aan.¹⁵ Ook in de Friese Gemeente Smallerland werden plannen gemaakt om een kleiner gasveld aan te boren. De gemeente probeerde dit ver-geefs met een wijziging in het bestemmingsplan tegen te houden.¹⁶ De Rijksoverheid won de rechtszaak die zij aanspande tegen de Gemeente Smallerland. Het was voor het eerst in de geschiedenis dat de Rijksoverheid een zaak aanspande tegen een Nederlandse gemeente.

9 aug
2019

Op 22 augustus 2019

berichtte RTV Noord over de geringe betrouwbaarheid van de lijst met onveilige woningen die gehanteerd werd door de NCG.¹⁷ De lijst werd opgesteld aan de hand van het rekenmodel van de NAM, het HRA-model. Bij inspecties bleken ook woningen die op basis van het rekenmodel een normaal risicoprofiel hadden onveilig te zijn. Het model bleek geen rekening te houden met veel eigenschappen van gebouwen, zoals verbouwingen of andere aanpassingen aan het huis. De bruikbaarheid van de geproduceerde lijst werd daarom door RTV Noord in twijfel getrokken. De vraag rees of de prioritering op basis van het door de NAM gebruikte HRA-model überhaupt als leidraad voor de versterking gebruikt moet blijven worden. De NCG en het ministerie EZK werden door de rechter op de vingers getikt voor het niet (op tijd) uitvoeren van een WoB-verzoek (Wet openbaarheid van bestuur).¹⁸ Waar de wettelijke reactietermijn 4 weken is, wachtten de Groninger Bodem Beweging en RTV Noord al meer dan 9 maanden op de opgevraagde stukken. De rechter droeg de NCG op de gevraagde stukken binnen een week aan te leveren.

22 aug
2019

¹³ Hofslot, van, Gerdt (9 augustus 2019) 'Raad van State: bevingen Pekela niet door gaswinning.' *Dagblad van het Noorden*. Beschikbaar via <https://www.dvhn.nl/groningen/Raad-van-State-bevingen-Pekela-niet-door-gaswinning-24720808.html> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

¹⁴ Slager, Sander (12 augustus 2019) 'Gaswinning bij Schiermonnikoog? 'Dit is Unesco Werelderfgoed, blijf er eens af.' *RTV Noord*. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/211787/Gaswinning-bij-Schiermonnikoog-Dit-is-Unesco-Werelderfgoed-blijf-er-eens-af> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

¹⁵ Hoewel vaak gedacht wordt dat met het terugschroeven van de gaswinning in Groningen, winning uit kleinere velden toeneemt, blijkt uit onderzoek dat dit niet het geval is. Zie bijvoorbeeld Van den Beukel, Jilles en Lucia van Geuns (2020) "The deteriorating outlook for Dutch small natural gas fields", The Centre for Strategic Studies. Beschikbaar via <https://hcass.nl/sites/default/files/files/reports/Dutch%20Small%20Gas%20Fields%20Jan%202020%20Final%20Publication.pdf> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

¹⁶ NOS (15 augustus 2019) 'Wiebes kan doorgaan met plannen gaswinning Smallerland.' Beschikbaar via <https://nos.nl/artikel/2297648-wiebes-kan-doorgaan-met-plannen-gaswinning-smallerland.html> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

¹⁷ Jach, Sven en Miskovic, Mario (22 augustus 2019) 'Lijst onveilige panden houdt geen rekening met verbouwingen.' *RTV Noord*. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/212042/Lijst-onveilige-panden-houdt-geen-rekening-met-verbouwingen> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

¹⁸ Jach, Sven en Miskovic, Mario (29 augustus 2019) 'Rechtbank kritisch op ministerie over niet vrijgeven documenten versterkingsoperatie.' *RTV Noord*. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/212283/Rechtbank-kritisch-op-ministerie-over-niet-vrijgeven-documenten-versterkingsoperatie> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

In de laatste week van augustus 2019

organiseerde actiegroep Code Rood “de week van het Gronings Verzet”.¹⁹ Actievoerders uit binnen- en buitenland kwamen naar Groningen voor het zitprotest bij het NAM depot in Farmsum.²⁰ Bij de demonstratie kwam het op **28 Augustus** tot inzet van de Mobiele Eenheid waarbij aan de kant van demonstranten enkele gewonden gevallen zouden zijn.²¹

Op 5 september 2019

opende het Loket Leefbaarheid opnieuw.²² Bij het loket kunnen bewoners van het aardbevingsgebied subsidieaanvragen indienen om projecten te bekostigen die de leefbaarheid van hun dorp of wijk verbeteren. In 2018 moest het loket stoppen omdat de financiering van de NAM ophield. In 2019 heeft het Nationaal Programma Groningen met 10 miljoen euro de schatkist van het Loket Leefbaarheid aangevuld.

5 sept
2019

¹⁹ *Dagblad van het Noorden* (10 augustus 2019) 'Code Rood wil week lang actievoeren.'

Beschikbaar via <https://www.dvhn.nl/groningen/Code-Rood-wil-week-lang-actievoeren-24723227.html> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

²⁰ Drent, Martin (20 augustus 2019) 'Actievoerders fietsen van Engeland naar Farmsum voor zitblokkade bij NAM.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/197920/Actievoerders-fietsen-van-Engeland-naar-Farmsum-voor-zitblokkade-bij-NAM> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

²¹ Hofslot, van, Gerdt (28 augustus 2019) 'Demonstrante Code Rood gewond in Farmsum na ingrijpen politie (update) (+video's), *Dagblad van het Noorden*.

Beschikbaar via <https://www.dvhn.nl/groningen/Grimmige-sfeer-bij-demonstratie-NAM-park-in-Farmsum-videos-23492228.html>.

²² Nationaal Programma Groningen (5 september 2019) 'Loket Leefbaarheid weer open.'

Beschikbaar via <https://www.nationaalprogrammagroningen.nl/nieuws/2019/09/05/loket-leefbaarheid-weer-open/> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

Op 10 september 2019

kondigde minister Wiebes aan de gaswinning uit het Groningenveld vanaf 2022 stop te willen zetten.²³ Volgens eerder gemaakte afspraken wilde de minister ExxonMobil en Shell hiervoor met 90 miljoen euro compenseren. Dit stuitte op hevig verzet in de Tweede Kamer. Later deze maand werd de discussie verder op de spits gedreven. Uit een uitgelekt verslag van een gesprek over het terugdraaien van de gaswinning bleek, volgens RTV Noord, dat de NAM had bedreigd “het gasveld eerder te sluiten dan wat praktisch is voor Nederland” als de Nederlandse overheid de NAM op andere punten niet tegemoet zou komen.²⁴ Hoewel minister Wiebes later in een brief aan de Tweede Kamer stelde dat “door het ministerie van EZK geen dreigementen vanuit NAM [zijn] ervaren”, zagen velen in de opmerking een bevestiging dat de invloed van de NAM achter de schermen groter was dan men deed voorkomen.²⁵

De inmenging van de NAM en de oliebedrijven bleef deze maand ook in Groningen het onderwerp van gesprek. De Provincie Groningen nam een actieve rol in, in een onderzoek naar de toekomst van Noord Nederland dat volledig gefinancierd werd door Shell.²⁶ Zowel bestuurders van de provincies Drenthe en Friesland, die door de provincie Groningen ook waren gevraagd deel te nemen, als Groningse Staten Leden toonden zich kritisch over de constructie. Omdat “wie betaalt, bepaalt”, vreesden zij dat Shell een te grote invloed op de richting en de uitkomsten van het onderzoek zou hebben.

10 sept
2019

11 sept
2019

²³ NOS (10 september 2019) ‘Gaswinning Groningen stopt al in 2022.’

Beschikbaar via <https://nos.nl/artikel/2301110-gaswinning-groningen-stopt-al-in-2022.html> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

²⁴ Jach, Sven en Miskovic, Mario (25 september 2019) ‘Geheim document: NAM dreigde Nederland in de kou te zetten.’ *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/213795/Geheim-document-NAM-dreigde-Nederland-in-de-kou-te-zetten> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

²⁵ Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (18 oktober 2019) ‘Kamerbrief over reactie op berichtgeving over vermeend dreigement NAM.’

Beschikbaar via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/10/18/kamerbrief-over-reactie-op-berichtgeving-over-vermeend-dreigement-nam> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

²⁶ Folkers, Martijn (19 september 2019) ‘Provincie neemt actieve rol in onderzoek Shell naar noordelijke toekomst.’ *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/213576/Provincie-neemt-actieve-rol-in-onderzoek-Shell-naar-noordelijke-toekomst> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

Op 11 september 2019

sloten de TCMG en de NCG een overeenkomst over samenwerking tussen de beide instanties bij schadeherstel en versterking.²⁷ De samenwerking moest de overlast die bewoners ervaren verminderen. Bovendien kondigde de TCMG aan dossiers voortaan in grotere aantallen aan expertisebureaus te willen aanbieden.²⁸ Dit moest deze bureaus in staat stellen op grotere schaal deskundigheid in te winnen. Hiermee hoopte de TCMG de afhandeling van de schadedossiers te versnellen.

In september 2019

deed de rechter uitspraak in een zaak over de vergunningsaanvraag van de NAM om uit een kleiner gasveld bij Warffum te winnen.²⁹ De rechter stelde de klagers, een groep inwoners uit Warffum, in het gelijk: de vergunningsaanvraag kon niet als compleet worden gezien, en de vergunning mocht dus niet worden toegelaten door het ministerie, omdat er geen omgevings- en milieueffectrapportage aan was toegevoegd. De NAM en het ministerie meenden dat deze niet nodig was, omdat de toegestane dagproductie met de nieuwe vergunning omlaag zou gaan. Hiermee, zo redeneerden ze, zou de kans op aardbevingen ook (verwaarloosbaar) klein worden. De rechter ging niet mee in deze redenering. Opmerkelijk resultaat van de uitspraak was dat de oude vergunning waarin een hogere dagproductie is toegestaan nu weer van kracht is. De looptijd van de vergunning, tot 2025, stond volgens de rechter niet ter discussie en is ongewijzigd gebleven.

²⁷ Nationaal Coördinator Groningen & Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen (2019). Convenant NCG – TCMG. Beschikbaar via <https://www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/downloads/convenanten/2019/09/11/samenwerkingsconvenant-ncg-en-tcmg> [Laatst geraadpleegd: 5 januari 2021].

²⁸ Miskovic, Mario (5 september 2019) 'Versnelling op komt voor afhandelen complexe schademeldingen.' *RTV Noord*. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/212525/Versnelling-op-komst-voor-afhandelen-complexe-schademeldingen> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

²⁹ Veen, van der, Erik (11 september 2019) 'Rechter haalt streep door vergunning - maar NAM kan nog door in Warffum.' *Dagblad van het Noorden*. Beschikbaar via <https://www.dvhn.nl/groningen/Rechter-haalt-streep-door-vergunning-NAM-locatie-Warffum-24813610.html> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

In oktober 2019

besloten de provincie Groningen en de Groningse gemeenten om niet in beroep te gaan tegen het gasbesluit van de minister, hoewel zij dat de afgelopen jaren wel altijd hebben gedaan.³⁰ Gedeputeerde Tjeerd van Dekken (PvdA) stelde dat met de lage slagingskansen van het bezwaar, de overheden hun energie liever steken in snelle voortgang bij schadeafhandeling en versterking.

De maatregelen die de Rijksoverheid en provincies namen om de stikstofuitstoot terug te dringen, bleken mogelijk ook gevolgen te hebben voor de versterkingsoperatie in het gaswinningsgebied. In heel Nederland werden (de vergunningverleningen voor) grote bouwprojecten stilgelegd, omdat dergelijke projecten (teveel) stikstof uitstootten. Tijdens een werkbezoek aan Loppersum stelde Minister Wiebes dat de stikstofaanpak de versterkingsoperatie in het gaswinningsgebied niet in de weg mag staan, omdat het een veiligheidsoperatie betrof.³¹ Minister Schouten gaf aan in te zetten op een stikstofaanpak die de (kleinschalige) (woning)bouw niet in de weg zou staan.³²

Op 7 oktober 2019

kregen 165 medewerkers van GasTerra te horen dat GasTerra haar activiteiten gaat afbouwen, omdat de gaswinning in Groningen wordt stopgezet. Er wordt een sociaal plan voor de medewerkers ontwikkeld.³³

7 okt
2019

³⁰ Miskovic, Mario (15 oktober 2019) 'Provincie en gemeenten niet in beroep tegen gasbesluit Wiebes.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/214557/Provincie-en-gemeenten-niet-in-beroep-tegen-gasbesluit-Wiebes> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

³¹ Miskovic, Mario (16 oktober 2019) 'Wiebes: 'Stikstofaanpak mag versterking niet vertragen.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/214605/Wiebes-Stikstofaanpak-mag-versterking-niet-vertragen> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

³² NOS (30 oktober 2019) 'Kabinet: met spoed korter vergunningstraject voor kleinere bouwprojecten.'

Beschikbaar via <https://nos.nl/collectie/13799/artikel/2308267-kabinet-met-spoed-korter-vergunningstraject-voor-kleine-bouwprojecten> [Laatst geraadpleegd: 22 januari 2021].

³³ GasTerra (7 oktober 2019) 'GasTerra wordt de komende jaren geleidelijk afgebouwd.'

Beschikbaar via <https://www.gasterra.nl/nieuws/gasterra-wordt-de-komende-jaren-geleidelijk-afgebouwd>.

Op 30 oktober 2019

werd een onderzoek gepubliceerd naar de tevredenheid van de “oude schadegevallen” met het aanbod van de NAM. Het gaat hier om bewoners die in het verleden een schademelding deden bij NAM of CVW, die nog niet was afgehandeld. De minister verplichtte de NAM om deze oude schadegevallen (zo'n 6.000) binnen korte tijd af te handelen toen de TCMG in 2018 werd opgericht. Het onderzoek werd uitgevoerd door onderzoeksbureau AHA! in opdracht van de Tweede Kamer.³⁴ Eén van de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek was dat een ruime meerderheid van de respondenten (63%) aangaf dat het ontvangen bedrag onvoldoende was om de schade volledig te herstellen. De meest voorkomende reden voor het toch accepteren van dit bedrag, was het willen afronden van de schadeafhandeling. Hoewel Kamerleden de minister opriepen om de bewoners alsnog voldoende schadeloos te stellen, uitte minister Wiebes zich bezorgd dat het herbeoordelen van schades tot een te grote werklast voor de TCMG zou leiden.³⁵ Dit zou verdere vertraging in de hand kunnen werken. Later dit jaar werd bekend gemaakt dat de provincie Groningen, minister Wiebes en de NAM alsnog tot een afspraak waren gekomen om deze oude schadegevallen voldoende te compenseren om schades te herstellen.³⁶

Op 8 november 2019

onthulde RTV Noord resultaten uit een steekproef van de NCG: uit een steekproef van 127 van de 770 woningen in batch 1581 met een normaal risicoprofiel, bleek dat al deze woningen na inspectie toch versterkt moesten worden.³⁷ Onder zowel lokale bestuurders als Tweede Kamerleden klonk naar aanleiding van het uitgelekte rapport de roep om een andere aanpak van de versterkingsopgave in Groningen.³⁸ Enkele weken later maakte de NCG bekend dat alle woningen uit de batch 1581 versterkt zullen worden.³⁹

30 okt
2019

³⁴ Tweede Kamer (30 oktober 2019) 'Afhandeling oude schades door NAM gewaardeerd met een 5', Kamernieuws.

Beschikbaar via <https://www.tweedekamer.nl/nieuws/kamernieuws/afhandeling-oude-schades-door-nam-gewaardeerd-met-een-5> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

³⁵ Jach, Sven (30 oktober 2019) 'Wiebes: oude schades opnieuw beoordelen is 'ondoenlijk'. RTV Noord.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/215100/Wiebes-oude-schades-opnieuw-beoordelen-is-ondoenlijk> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

³⁶ Provincie Groningen (6 januari 2020) 'Regeling meerkosten herstel oude bevestigsschades geopend.'

Beschikbaar via <https://www.provinciegroningen.nl/actueel/nieuwsartikel/regeling-meerkosten-herstel-oude-bevestigsschades-geopend/> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

³⁷ Jach, Sven en Miskovic, Mario (8 november 2019) 'Onderzoek slaat fundament onder versterkingsoperatie weg.' RTV Noord.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/215417/Onderzoek-slaat-fundament-onder-versterkingsoperatie-weg> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

³⁸ Jach, Sven en Miskovic, Mario (8 november 2019) 'Tweede Kamer wil duidelijkheid voor bewoners over uitkomsten versterkingsonderzoek.' RTV Noord.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/215458/Tweede-Kamer-wil-duidelijkheid-voor-bewoners-over-uitkomsten-versterkingsonderzoek> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

³⁹ Nationaal Coördinator Groningen (26 november 2019) 'Duidelijkheid voor honderden bewoners in aardbevingsgebied.'

Beschikbaar via <https://www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/actueel/nieuws/2019/11/26/duidelijkheid-voor-honderden-bewoners-in-aardbevingsgebied> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

Naar aanleiding van kritiek op de methode die gebruikt zou gaan worden bij het bepalen van waardedaling, kondigde Minister Wiebes aan een grotere foutmarge te willen hanteren bij de regeling.⁴⁰ Volgens critici was dit nog altijd onvoldoende. De toekenning op basis van postcodegebieden werd ook betwist. Alleen in postcodegebieden waar meer dan 20% van de huishoudens schade heeft gemeld, komen woning-eigenaren in aanmerking voor een vergoeding voor waardedaling. Dit benadeelt bijvoorbeeld woning-eigenaren in gebieden met relatief veel huurwoningen, omdat bekend is dat huurders minder vaak schade melden. Bovendien is gebleken dat bewoners schade niet altijd melden door wat zij ervaren als ontmoedigingsbeleid vanuit de verantwoordelijke instanties.⁴¹ Ondertussen liep de rechtszaak over waardedaling aangespannen door de stichting WAG. Het leek erop dat betrokken bewoners moeten beslissen over de door de minister aangeboden vergoeding voordat de rechter uitspraak zou doen. Ook hiervoor moet volgens betrokkenen nog een eerlijkere oplossing gevonden worden.

Als gevolg van het besluit om gaswinning uit het Groningenveld te stoppen, presenteerde minister Wiebes op 6 november een wetsvoorstel dat de grootste verbruikers van het laagcalorische Groningse gas ertoe dwingt uiterlijk per oktober 2022 te stoppen met het gebruik van laagcalorisch gas.⁴² Het NPG maakte bekend hoe de 400 miljoen euro die in de eerste 5 jaar van het programma te verdelen zijn, verdeeld zullen worden over de lokale overheden in het gebied. Het gaat om de verdeling tussen provincie en gemeenten, en om de verdeling tussen gemeenten. Gemeenten die zwaarder getroffen zijn door de aardbevingen krijgen een groter bedrag toebedeeld. Hoe zwaar een gemeente getroffen is wordt beoordeeld op basis van het aantal gemelde schades. In het gasjaar 2018/2019, dat loopt van oktober 2018 tot oktober 2019, heeft de NAM 2 miljard kuub gas minder gewonnen dan toegestaan op basis van de vergunning.⁴³

8 nov
2019

⁴⁰ Jach, Sven (26 november 2019) 'Wiebes kript compensatie voor waardedaling huizen in bevingsgebied iets op.' *RTV Noord*. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/216079/Wiebes-kript-compensatie-voor-waardedaling-huizen-in-bevingsgebied-iets-op> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁴¹ Dit wordt bijvoorbeeld duidelijk in het Zwartboek Gaswinning, samengesteld door SP Tweede Kamerlid Sandra Beckerman. Beschikbaar via https://www.sp.nl/sites/default/files/zwartboek_groningen_2.pdf [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁴² Rijksoverheid (6 november 2019) 'Grootste afnemers gaan uiterlijk in 2022 van laagcalorisch gas af.' Beschikbaar via <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/11/06/grootste-afnemers-gaan-uiteindelijk-in-2022-van-laagcalorisch-gas-af> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁴³ *RTV Noord* (21 november 2019) 'NAM wint 2 miljard kuub minder gas dan toegestaan vanwege warmte.' Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/215929/NAM-wint-2-miljard-kuub-minder-gas-dan-toegestaan-vanwege-warmte> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

Op 3 december 2019

was er een aardbeving van 1.9 op de schaal van Richter bij Garrelswaer. Daarmee kwam de bevingdichtheid in dit gebied, het aantal bevingen met een kracht hoger dan 1.0 op de schaal van Richter, boven de signaalwaarde uit. Er trad een protocol in werking volgens welke de NAM binnen twee weken een analyse van de seismische ontwikkelingen moest aanleveren bij toezichthouder SodM.⁴⁴

Onder toezicht van minister Wiebes werd op 9 december de gasput op de NAM locatie in Ten Post ontmanteld.⁴⁵

3 dec
2019

Op 19 december 2019

bracht de commissie milieueffectrapportage (MER) advies uit over aardgaswinning onder de Waddenzee.⁴⁶ De commissie concludeerde dat de monitoring van de effecten van de gaswinning goed verloopt, maar vroeg om meer onderzoek naar de effecten van gaswinning op de lange termijn. Bas Kortmann van de TCMG stelde dat de TCMG in 2020, net als in 2019, 20.000 schades wil afhandelen. In tegenstelling tot 2019 moet dit in 2020 zonder stuwmeerregeling gebeuren.⁴⁷ Het Rijk en de Noordelijke gemeenten vullen samen het gat dat is ontstaan in de begroting voor de versterking van scholen in het aardbevingsgebied.⁴⁸

19 dec
2019

⁴⁴ Staatstoezicht op de Mijnen (23 december 2019) 'Toename aardbevingen in Groningen op dit moment geen reden voor verdere maatregelen.'

Beschikbaar via <https://www.sodm.nl/actueel/nieuws/2019/12/23/ontwikkeling-aardbevingen-groningen-geen-reden-tot-zorg> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁴⁵ *Dagblad van het Noorden* (9 december 2019) 'Minister Wiebes getuige van ontmanteling gaslocatie in Ten Post.'

Beschikbaar via <https://www.dvhn.nl/groningen/Minister-Wiebes-getuige-van-ontmanteling-gaslocatie-in-Ten-Post-25119753.html> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁴⁶ Commissie voor de milieueffectrapportage (2019) 3366. Monitoring aardgaswinning onder de Waddenzee vanaf de locaties Moddergat, Lauwersoog en Vierhuizen.

Beschikbaar via <https://www.commissiener.nl/adviezen/3366> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁴⁷ Miskovic, Mario (14 december 2019) 'Schadeloket wil komend jaar minimaal 20.000 meldingen afhandelen.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/216726/Schadeloket-wil-komend-jaar-minimaal-20-000-meldingen-afhandelen> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁴⁸ Nationaal Coördinator Groningen (19 december 2019) '30 miljoen extra voor versterking scholen Groningen.'

Beschikbaar via <https://www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/actueel/nieuws/2019/12/19/30-miljoen-extra-voor-versterking-scholen-groningen> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

Op 9 januari 2020

presenteerde de Nederlandse Coöperatieve Vereniging van Makelaars en Taxateurs (NVM) cijfers waaruit bleek dat er niet alleen in de stad Groningen krapte op de woningmarkt is. Ook in bijvoorbeeld Appingedam raakten woningen snel verkocht. De NVM zei dat dit komt omdat er een run lijkt te zijn ontstaan op woningen die versterkt moeten worden.⁴⁹

Vanaf 13 januari tot 31 maart 2020

konden Groningers hun toekomstplannen indienen bij het project Toukomst dat wordt uitgevoerd als onderdeel van het Nationaal Programma Groningen (NPG).⁵⁰ In totaal is 100 miljoen euro te verdelen voor het realiseren van de plannen. In de komende maanden worden de plannen gebundeld om samenwerkingen te stimuleren. Groningers konden stemmen op de plannen die zij graag gerealiseerd zien. Het Toukomstpanel zal een advies over de plannen uitbrengen aan het bestuur van het NPG. Platform voor onderzoeksjournalistiek Follow the Money en De Onderzoeksredactie (een samenwerkingsverband van onderzoeksjournalisten) brachten op **11 januari 2020** naar buiten dat de gasbedrijven (waaronder GasTerra, de NAM en de Gasunie) via de New Energy Coalition grote invloed uitoefenden op onderzoek naar de energietransitie in Groningen.⁵¹ De Groningse New Energy Coalition is een samenwerkingsverband van noordelijke overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven. In het bestuur, dat verantwoordelijk is voor de verdeling van onderzoekssubsidies, hebben de bedrijven de meeste zeggenschap.

9 jan
2020

13 jan
2020

⁴⁹ Minnema, Egbert (9 januari 2020) 'Trend in belevingsgebied: run op huizen die versterkt moeten worden.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/217550/Trend-in-belevingsgebied-run-op-huizen-die-versterkt-moeten-worden> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁵⁰ <https://www.toukomst.nl/nieuws/stuur-vanaf-nu-je-idee-in-voor-toukomst/> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁵¹ Keyzer Ties (2019) 'Natural gas companies dominate Groningen research on 'renewable' energy'. *Investigative Desk*.

Beschikbaar via <https://investigativedesk.com/groningen-research-renewable-energy/> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

Op 21 januari 2020

stemde de Tweede Kamer in met een voorstel dat de ontmanteling van het sensoren netwerk van de NAM op pauze zet.⁵² In november 2019 maakte de NAM bekend het netwerk van gebouwsensoren dat de trillingen in woningen in het gaswinningsgebied registreert te beëindigen. Het contract bij TNO voor het beheer van het netwerk liep af. Bovendien gaven veel bewoners aan het ongemakkelijk te vinden dat de NAM verantwoordelijk is voor de registratie van de gegevens. Bevingen zouden nog steeds geregistreerd worden door het KNMI dat een eigen netwerk van sensoren heeft. Kamerlid Sandra Beckerman tekende in de Tweede Kamer bezwaar aan. Zij vond dat bij de ontmanteling onvoldoende rekening wordt gehouden met de contracten die zijn gesloten met de bewoners waar de sensoren geplaatst zijn.⁵³ De NAM stelde dat de sensoren geen informatie toevoegen aan de metingen die het KNMI doet. De Tweede Kamer wil dat dit beter onderzocht wordt voordat het netwerk wordt ontmanteld.

Op 3 februari 2020

maakt RTV Noord bekend dat topambtenaren bij het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) lang signalen hebben genegeerd over het slechte functioneren van het CVW. Hans Alders, de toenmalige directeur van de NCG, had hiervoor in de zomer van 2017 gewaarschuwd. Minister Wiebes stelde dat hij hiervan pas in mei 2019 op de hoogte was. De Tweede Kamer was hier kritisch over.⁵⁴

21 jan
2020

⁵² Jach, Sven (21 januari 2020) 'Tweede Kamer trapt op de rem bij ontmanteling sensorennetwerk.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/217966/Tweede-Kamer-trapt-op-de-rem-bij-ontmanteling-sensorennetwerk> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁵³ Miskovic, Mario (6 januari 2020) 'SP: 'Mensen willen helemaal niet dat NAM de sensoren weghaalt'. *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/217427/SP-Mensen-willen-helemaal-niet-dat-NAM-de-sensoren-weghaalt> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁵⁴ Jach, Sven en Miskovic, Mario (6 februari 2020) 'Kamer kritisch op onwetendheid Wiebes over falend CVW: 'Totale onzin'. *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/218576/Kamer-kritisch-op-onwetendheid-Wiebes-over-falend-CVW-Totale-onzin> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

Op 4 februari 2020

maakte Minister de Jonge bekend 250.000 euro beschikbaar te stellen voor geestelijke verzorging in het aardbevingsgebied.⁵⁵ Dit was een reactie op een motie ingediend door kamerlid Dik-Faber. Het bedrag wordt uitgespreid over 3 jaar. De Geestelijke Verzorging Aardbevingsgebied (GVA) hoopt uiteindelijk 5,5 miljoen te ontvangen voor geestelijke verzorging in het aardbevingsgebied.⁵⁶

Op 6 februari 2020

vlak voor de Tweede Kamer sprak over een wetsvoorstel voor een schaderegeling voor kleine velden, werd bekend dat minister Wiebes niet voornemens is bij deze regeling ook de omgekeerde bewijslast te hanteren.⁵⁷ Zowel betrokken overheden als stichting GasDrOvF (een samenwerking tussen verschillende lokale initiatieven in Drenthe, Friesland en Overijssel) zijn bang dat dit tot rechtsongelijkheid gaat leiden. Voor schade door het Groningenveld ligt de bewijslast niet bij de gedupeerden.

3 feb
2020

4 feb
2020

6 feb
2020

9 feb
2020

12 feb
2020

⁵⁵ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (4 februari 2020) 'Kamerbrief over motie geestelijke verzorging in het aardbevingsgebied.' Beschikbaar via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/02/04/kamerbrief-over-motie-geestelijke-verzorging-in-het-aardbevingsgebied> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁵⁶ *RTV Noord* (4 februari 2020) 'Kwart miljoen voor geestelijke verzorgers in het bevinggebied'. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/218491/Kwart-miljoen-voor-geestelijke-verzorgers-in-het-bevinggebied-update> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁵⁷ *RTV Noord* (31 januari 2020) 'Teleurstelling over schaderegeling kleine gasvelden: 'Absurd''. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/218333/Teleurstelling-over-schaderegeling-kleine-gasvelden-Absurd> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

Op 6 februari 2020

ging Dhani Hoekstra uit Ten Post in hongerstaking. Hij wilde aandacht vragen voor de problemen van bewoners in het aardbevingsgebied. Na 35 dagen stopte Hoekstra met zijn hongerstaking.⁵⁸ Zijn actie leverde landelijk aandacht op voor de bevingsproblematiek in Groningen; NPO Radio 2 dj's Jan Willem Roodbeen en Jeroen Kijk in de Vegte zijn een petitie gestart om meer aandacht te genereren voor de problemen.

Op 9 februari 2020

ondertekenden minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Maxime Verhagen (Bouwend Nederland) en Peter Spijkerman (NCG) het Groninger Bouwakkoord.⁵⁹ Het Bouwakkoord beoogde de versterking te versnellen en de regie meer bij bewoners te leggen.

19 feb
2020

⁵⁸ *RTV Noord* (12 maart 2020) 'Dhani Hoekstra maakt einde aan hongerstaking.'

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/219914/Dhani-Hoekstra-maakt-einde-aan-hongerstaking> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁵⁹ Nationaal Coördinator Groningen (9 februari 2020) 'Bouwakkoord ondertekend voor snellere versterking van huizen in Groningen'.

Beschikbaar via <https://www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/actueel/nieuws/2020/09/02/bouwakkoord-ondertekend-voor-snellere-versterking-van-huizen-in-groningen> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

Op 12 februari 2020

schreef minister Wiebes in een brief aan de Tweede Kamer dat hij, gezien de strikt vertrouwelijke aard van het overleg, de Tweede Kamer niet kon informeren over de deal die hij met Shell en ExxonMobil sloot over het stoppen van de gaswinning.⁶⁰ Kamerlid Henk Nijboer, die een kamerdebat over de deal aanvroeg, wilde hier geen genoeg mee nemen.⁶¹

Op 19 februari 2020

berichtte RTV Noord over “interne chaos” bij de NCG.⁶² In de voorafgaande maanden sprak RTV Noord met meerdere NCG medewerkers die anoniem hun verhaal vertelden. Zij vertelden dat de organisatie te kampen heeft met een grote leegloop van personeel. Huidige medewerkers ervoeren een hoge werkdruk. Bovendien leek er een cultuurverschil te zijn tussen de medewerkers van de NCG en de medewerkers van het voormalig CVW die werden overgenomen door de NCG. In reactie op de berichten van RTV Noord stelde de directie van de NCG zich niet in het beeld te herkennen. Er werd nog hard gewerkt aan het opbouwen van de organisatie. In de gemeenteraad van Groningen leidde de publicatie van RTV Noord over het functioneren van de NCG tot een spoeddebat.⁶³ Verschillende partijen waren bang dat de situatie tot verdere vertraging van de versterkingsoperatie zou leiden.

2 maart
2020

⁶⁰ Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (6 februari 2020) 'Aanbieding vertrouwelijke briefing in het kader van het addendum op het Akkoord op hoofdlijnen.' Beschikbaar via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/02/12/kamerbrief-vertrouwelijke-briefing-addendum-op-akkoord-op-hoofdlijnen> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁶¹ Miskovic, Mario (12 februari 2020) 'Wiebes wil Kamer alleen in diepste geheim bijpraten over onderhandelingen met oliebedrijven.' *RTV Noord*. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/218811/Wiebes-wil-Kamer-alleen-in-diepste-geheim-bijpraten-over-onderhandelingen-met-oliebedrijven> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁶² Jach, Sven (19 februari 2020) 'Interne chaos bij NCG: 'We verliezen de Groningers uit het oog!'.' *RTV Noord*. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/219073/Interne-chaos-bij-NCG-We-verliezen-de-Groningers-uit-het-oog> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁶³ *RTV Noord* (24 februari 2020) ' Raad Groningen houdt spoeddebat over NCG.' Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/219220/Raad-Groningen-houdt-spoeddebat-over-NCG> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

Op 2 maart 2020

opende de NCG het Loket Opname op verzoek.⁶⁴ Het loket is bedoeld voor bewoners die nog niet in het versterkingsprogramma zijn opgenomen, maar die zich wel zorgen maken over de veiligheid van hun huis. De TCMG had de opdracht gekregen om schadegevallen die ouder waren dan twee jaar op te lossen. Deze schadegevallen waren nog gemeld bij de voorgangers van de TCMG: het CVW en de NAM. In maart 2020 bleek dat 850 van deze oude schadegevallen niet zoals beoogd voor 1 april 2020 opgelost zouden zijn.⁶⁵ Nieuwe schademeldingen kon de TCMG, ondanks het groeiende aantal, wel binnen een half jaar oplossen.⁶⁶ Tachtig oude schadegevallen, nog behandeld door de NAM, kregen waarschijnlijk alsnog een nabetaling van de NAM.⁶⁷

Op 11 maart 2020

Op 11 maart 2020, vlak voor de lockdown in verband met het coronavirus, bracht premier Rutte een bezoek aan de provincie Groningen.⁶⁸ Het bezoek richtte zich op de aardbevingsproblematiek, de versterking en de energietransitie. Op deze dag begon de NCG met een nieuwe opkoopregeling.⁶⁹ Verder kondigde de NAM aan in cassatie te gaan tegen de rechterlijke uitspraak over de vergoeding van immateriële schade.⁷⁰ Bij Zuidbroek is begonnen met de bouw van een nieuwe stikstoffabriek die een belangrijke rol speelt in het mogelijk maken van het stopzetten van de gaswinning.⁷¹

11 maart
2020

⁶⁴ NCG (2 maart 2020) 'Loket opname op verzoek geopend.'

Beschikbaar via <https://www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/actueel/nieuws/2020/03/02/loket-opname-op-verzoek-geopend> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁶⁵ Miskovic, Mario (31 maart 2020) 'Meer dan 850 mensen wachten al langer dan twee jaar op vergoeding bevingsschade.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/220717/Meer-dan-850-mensen-wachten-al-langer-dan-twee-jaar-op-vergoeding-bevingsschade> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁶⁶ *RTV Noord* (23 maart 2020) 'TCMG kan groeiend aantal schademeldingen net bijbenen.'

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/220363/TCMG-kan-groeiend-aantal-schademeldingen-net-bijbenen> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁶⁷ *RTV Noord* (17 maart 2020) 'Tachtig bevingsgedupeerden krijgen mogelijk nabetaling NAM.'

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/220118/Tachtig-bevingsgedupeerden-krijgen-mogelijk-nabetaling-NAM> [Laatst geraadpleegd: 7 januari 2021].

⁶⁸ *Dagblad van het Noorden* (11 maart 2019). 'Premier Rutte is vandaag in Appingedam en de Eemshaven om te praten over aardbevingssschade.'

Beschikbaar via <https://www.dvhn.nl/groningen/appingedam/Rutte-praat-met-Groningers-over-aardbevingssschade-25447853.html> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁶⁹ Nationaal Coördinator Groningen (9 maart 2020) 'Aanmelden voor Koopinstrument kan nu.'

Beschikbaar via <https://www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/onderwerpen/koopinstrument/nieuws/2020/03/09/aanmelden-voor-koopinstrument-kan-nu> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

Halverwege maart 2020

legden de corona-maatregelen ook de versterking en de schadeafhandeling in Groningen grotendeels stil. De NCG stopte door de maatregelen met opnames en bijeenkomsten.⁷² Ook de TCMG zegde 1500 afspraken voor schade-opnames af.⁷³

In april 2020

startte de TCMG een proef met schade-opname via videoverbinding.

⁷⁰ *RTV Noord* (9 maart 2020) 'NAM gaat in cassatie tegen uitspraak over immateriële schade.'

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/219781/NAM-gaat-in-cassatie-tegen-uitspraak-over-immateriele-schade> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2020].

⁷¹ Hofslot, van, Gerdt (9 maart 2020) 'Minister Wiebes geeft startsein voor bouw stikstofabriek: 'Zuidbroek aan betekent dat Groningen straks uit kan.'

Beschikbaar via <https://www.dvhn.nl/groningen/Zuidbroek-aan-betekent-dat-Groningen-straks-uit-kan-25430585.html> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁷² *RTV Noord* (16 maart 2020) ' NCG stopt voorlopig met opnames en bijeenkomsten.'

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/220086/NCG-stopt-voorlopig-met-opnames-en-bijeenkomsten> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁷³ Miskovic, Mario en Braakman, Tristan (15 maart 2020) 'TCMG zegt 1500 afspraken af door corona: voorlopig geen schade-opnames.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/220055/TCMG-zegt-1500-afspraken-af-door-corona-voorlopig-geen-schade-opnames> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2020].

Op 16 april 2020

opende het NPG op 16 april de subsidieregeling Impulsloket, met een budget van 10 miljoen euro tot 2029. Bij het loket kunnen bewoners terecht voor investeringen tussen de 10.000 en 125.000 euro. Het geld gaat naar projecten die bijdragen aan twee van de vier pijlers van het NPG. De initiatiefnemers kunnen voor de helft van de kosten van hun project subsidie bij het NPG aanvragen.⁷⁴

In april 2020

werd duidelijk dat in de eerste drie maanden van 2020 slechts 11 versterkte huizen zijn opgeleverd door de NCG.⁷⁵ Hoewel het aantal inspecties door de corona-maatregelen ook achterloopt, lag het aantal beoordelingen wel op schema volgens Peter Spijkerman, directeur van de NCG. De inwoners van de wijk Opwierde in Appingedam eisten in een actie met makelaarsborden aandacht op voor de versterking van hun wijk.⁷⁶ Op de makelaarsborden was de tekst #EnWijDan? te lezen. Het deel van de wijk werd omgedoopt tot 'het vergeten hoekje van Appingedam', omdat de bewoners nog steeds wachtten op versterkingsadviezen terwijl op een steenworp afstand, in een stuk van de wijk met vergelijkbare woningen, al sloop-nieuwbouw plaatsvond.

16 april
2020

⁷⁴ Nationaal Programma Groningen (2020) Impulsloket.

Beschikbaar via <https://www.nationaalprogrammagoningen.nl/meedoen/impulsloket/> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁷⁵ Miskovic, Mario (17 april 2020) 'NCG levert in afgelopen drie maanden elf versterkte huizen op.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/221350/NCG-levert-in-afgelopen-drie-maanden-elf-versterkte-huizen-op> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁷⁶ Kolthof, Patricia (23 april 2020) 'Deze straten in Appingedam voelen zich vergeten en versieren daarom hun ramen met opvallende makelaarsborden.'

Dagblad van het Noorden. Beschikbaar via <https://www.dvhn.nl/groningen/Makelaarsborden-sieren-vergeten-hoekje-in-Appingedam-25596192.html> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

Op 2 mei 2020

na de beving bij Zijldijk stuurde de Groninger Bodembeweging een open brief aan premier Rutte.⁷⁷ Omdat veel onveilige huizen nog versterkt moeten worden, zo schreef voorzitter Jelle van de Knoop, geeft gedwongen thuiszitten door de covid-19 maatregelen veel Groningers “een dubbel gevoel van onveiligheid”. Daar komt nog bovenop dat de daadkracht die het kabinet toont in de aanpak van de corona-crisis in schril contrast staat met het slepende proces van versterking in Groningen.

2 mei
2020

In mei 2020

heeft het IMG de regeling voor het berekenen van de compensatie voor waardedaling van woningen in het gaswinningsgebied bekend gemaakt.⁷⁸ Ruim 120.000 Groningers komen in aanmerking voor een vergoeding. Afhankelijk van de postcode ligt de vergoeding tussen de 2,7% en 18,4% van de WOZ-waarde (peildatum 1 januari 2019). Wat betreft de schadeafhandeling en versterking lieten de NCG en TCMG weten dat, hoewel de NCG en het TCMG in september 2019 nog een overeenkomst tekenden om op grote schaal samen te werken in schadeherstel en versterking, de praktijk heeft uitgewezen dat dat zo'n samenwerking niet haalbaar is.⁷⁹ Van de huizen in het versterkingsprogramma heeft iets minder dan een derde schade gemeld. Bovendien is versterken doorgaans een langer proces, waardoor schadeafhandeling juist vertraging op zou lopen. In Tjuchem en Steendam is via het NCG-programma Dorp in Eigen Hand een gebiedsgerichte versterkingsoperatie begonnen.⁸⁰

⁷⁷ Groninger Bodem Beweging (2020) 'Open brief aan Rutte'. Beschikbaar via <https://www.groninger-bodem-beweging.nl/nieuws/open-brief-aan-rutte/> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁷⁸ Instituut Mijnbouwschade Groningen (26 mei 2020) 'Waardedalingenregeling voor ruim 120.000 Groningers groepsgewijs ingevoerd.' Beschikbaar via <https://www.schadedoormijnbouw.nl/nieuws/waardedalingenregeling-voor-ruim-120000-groningers-groepsgewijs-ingevoerd> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁷⁹ Miskovic (11 mei 2020) 'Geen grootschalige gezamenlijke aanpak versterking en schadeafhandeling.' *RTV Noord*. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/701196/Geen-grootschalige-gezamenlijke-aanpak-versterking-en-schadeafhandeling> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁸⁰ Nationaal Coördinator Groningen (18 mei 2020) 'Dorpsbewoners aan zet bij versterking Steendam-Tjuchem.' Beschikbaar via <https://www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/actueel/nieuws/2020/05/18/dorpsbewoners-aan-zet-bij-versterking-steendam-tjuchem> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

Op 26 mei 2020

schrijft minister Wiebes aan de Tweede Kamer dat er een arbitrageproces in gang is gezet tussen de Rijksoverheid en Shell en ExxonMobil.⁸¹ Shell en ExxonMobil willen een hogere vergoeding van de Nederlandse Staat nu de gaswinning niet per 2030 maar al in 2022 wordt stopgezet. Tweede Kamerleden reageren verontwaardigd op de eis van Shell en ExxonMobil en steunen het kabinet in het aanvechten hiervan.⁸²

In het jaarverslag dat deze maand aan de Tweede Kamer werd aangeboden, was de Nationale Ombudsman kritisch op het optreden van de overheid in Groningen.⁸³ Burgers voelen zich nog altijd niet gehoord door de overheid. Niet alleen moet de versterking nu echt worden aangepakt, ook moet er meer oog en erkenning zijn voor het leed dat de aardbevingen en de overheidsaanpak bij bewoners veroorzaakt hebben.

In juni 2020

zorgde een verslag van een kritische beschouwing (Critical Review #5) over de rol van kennis in de versterking voor ophef. In opdracht van de NCG werd deze kritische beschouwing uitgevoerd door de RUG.⁸⁴ Onder leiding van Wim Derksen en georganiseerd door Mariëlle Gebben, vond een serie individuele gesprekken en twee open dialogen plaats met vertegenwoordigers van organisaties betrokken bij de versterkingsopgave (o.a. NCG, TCMG, BZK). Uit de analyse van de gesprekken bleek dat het centraal stellen van technische kennis in de versterkingsopgave, vooruitgang in de praktijk in de weg staat. De deelnemers constateerden een kloof tussen de systeemwereld van beleid en modellen enerzijds en de leefwereld van bewoners anderzijds.

26 mei
2020

⁸¹ Ministerie van Economische Zaken (26 mei 2020) 'Kamerbrief voortgang onderhandelingen met Shell en ExxonMobil.' Beschikbaar via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/05/26/kamerbrief-voortgang-onderhandelingen-met-shell-en-exxonmobil> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁸² Miskovic, Mario (26 mei 2020) 'Kamerleden boos om eis van Shell en Exxon om meer geld: 'Het is een schande'.' *RTV Noord*. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/706597/Kamerleden-boos-om-eis-van-Shell-en-Exxon-om-meer-geld-Het-is-een-schande> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁸³ Hofslot, van, Gerdt (14 mei 2020) 'Ombudsman: Het botert nog steeds niet tussen burger en overheid in Groningen.' *Dagblad van het Noorden*. Beschikbaar via <https://www.dvhn.nl/groningen/Ombudsman-andere-aanpak-nodig-in-Groningen-25667400.html> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

Op 24 juni 2020

kwam in een kamerdebat over de versterkingsoperatie het rapport naar aanleiding van de Critical Review ter sprake.⁸⁵ Mede naar aanleiding van dit rapport werd later een motie kamerbreed aangenomen om meer ruimte te bieden aan initiatieven waarbij inwoners zelf regie kunnen nemen in de versterking.⁸⁶

In juni 2020

kwam Minister Ollongren met een vergoeding voor huurders die door sloop-nieuwbouw gedwongen moeten verhuizen.⁸⁷ Eerder bleek uit een inventarisatie van RTV Noord dat er grote verschillen waren tussen de verhuisvergoedingen die woningcorporaties aanbieden bij sloop en nieuwbouw van huurhuizen.⁸⁸ Het gaat om de vergoedingen, bijvoorbeeld voor het inrichten van huis en tuin, die bovenop de wettelijke vergoeding worden aangeboden.

⁸⁴ Derksen, Wim en Gebben, Mariëlle (2020) Verslag Critical Review #5. Over de benutting van kennis in de versterking.

Beschikbaar via <https://www.kennisplatformleefbaar.nl/criticalreviewkennisinversterking> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁸⁵ Braakman, Tristan (24 juni 2020) 'Kritisch rapport over versterking: 'Er wordt gehakt van gemaakt'. *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/716779/Kritisch-rapport-over-versterking-Er-wordt-gehakt-van-gemaakt> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁸⁶ Motie 33529-779 ingediend door lid Mulder, Sienot, De Vries en Dik-Faber. Online beschikbaar via <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2020Z13198&.did=2020D28032> [Laatst geraadpleegd: 3 juni 2021].

⁸⁷ Braakman, Tristan en Bandstra, Stef (23 juni 2020). 'Minister komt huurders in bevestigingsgebied tegemoet voor gedwongen verhuizing.' *Dagblad van het Noorden*. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/716425/Minister-komt-huurders-in-bevestigingsgebied-tegemoet-voor-gedwongen-verhuizing> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁸⁸ Drent, Martin (20 november 2019) 'Noodgedwongen je huurhuis uit vanwege versterking? Vergoeding verschilt duizenden euro's.' *RTV Noord*.

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/215824/Noodgedwongen-je-huurhuis-uit-vanwege-versterking-Vergoeding-verschilt-duizenden-euro-s-update> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

In juni 2020

werden als onderdeel van het lemma “kolen en gas” de aardbevingen in Groningen opgenomen in de vernieuwde Canon van Nederland.⁸⁹ Er staat nu: *'Inmiddels gaat ook de grootschalige aardgaswinning gepaard met aanzienlijke problemen. In Groningen treden verzakkingen in de ondergrond op, waardoor regelmatig aardbevingen ontstaan. De laatste jaren nemen de bevingen in sterkte toe en hebben ze ernstige schade aan woningen en andere gebouwen tot gevolg. Dat zorgt voor onrust onder de Groningers, die verschillende protesten tegen de aardgaswinning organiseren. De overheid wil de gaskraan in 2022 helemaal dichtdraaien.'*

Op 1 juli 2020

is de TCMG overgegaan in het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Het IMG heeft een breder takenpakket dan de TCMG. De TCMG mocht zich enkel richten op fysieke schade aan gebouwen en bouwwerken en directe gevolgschade die daarmee verband houdt. Bij het IMG wordt daarnaast gewerkt aan een regeling voor het vergoeden van immateriële schade én een regeling voor het vergoeden van waardedaling van woningen als gevolg van de gaswinning uit het Groningenveld. Verder kunnen bij het IMG ook bedrijven terecht die door de gaswinning financiële schade hebben opgelopen.

24 juni
2020

1 juli
2020

⁸⁹ Canon van Nederland (2020) 'Het Canon van Nederland is Vernieuwd.'

Beschikbaar via <https://www.canonvannederland.nl/en/page/141750/the-canon-of-the-netherlands-has-been-renewed> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

Met ingang van 1 juli 2020

is de Arbiter Bodembeweging opgehouden te bestaan. De Arbiter Bodembeweging was geschillenbeslechter op het gebied van aardbevingsschade.

Na bevingen bij

Loppersum (**14 juli 2020**), Hellum (**16 juli 2020**) en Startenhuizen (**19 juli 2020**) stroomden de schade-meldingen binnen bij het IMG. Nog in de eerste maand na haar oprichting schaalde het IMG op om de 1239 nieuwe schademeldingen te kunnen afhandelen.⁹⁰ Het kalenderjaar 2020 telt nu al de meeste bevingen met minimaal een kracht van 2.0 op de schaal van Richter sinds 2015.⁹¹

14 juli
2020

⁹⁰ *RTV Noord* (28 juli 2020) '1239 nieuwe schademeldingen binnen één week; IMG gaat opschalen.'

Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/727298/1239-nieuwe-schademeldingen-binnen-een-week-IMG-gaat-opschalen> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁹¹ Miskovic, Mario (23 juli 2020) 'In jaren niet zoveel bevingen van 2.0 of zwaarder als dit jaar.'

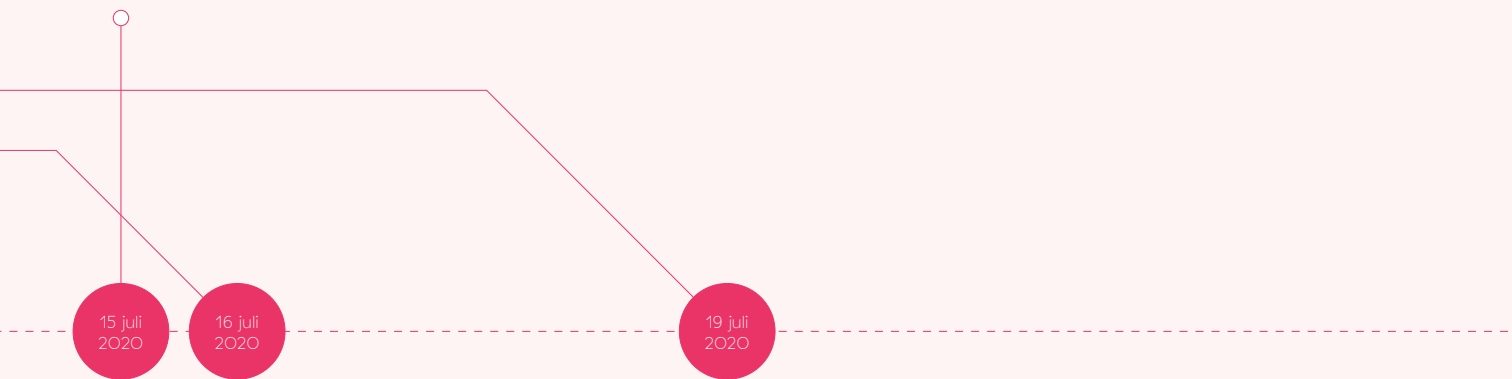
Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/726151/In-jaren-niet-zoveel-bevingen-van-2-0-of-zwaarder-als-dit-jaar> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

Op 15 juli 2020

werd bij een zitting van de Raad van State over het Gasbesluit 2019/2020 duidelijk dat dankzij het warme weer dit jaar 9 miljard kubieke meter minder gas gewonnen werd.⁹² In haar uitspraak in juli besloot de Raad van State het Gasbesluit niet te vernietigen.⁹³ In tegenstelling tot eerdere jaren beschouwde ze het als een goed afgewogen en gemotiveerd besluit (het gasbesluit werd zowel in 2015, 2017 als 2019 vernietigd). In het 'Ontwerp vaststellingsbesluit Groningen gasveld 2020-2021' schreef Minister Wiebes het Groningenveld ook na 2022 open te willen houden voor noodgevallen, zoals een zeer strenge winter.⁹⁴ De NAM noemde dit daarentegen onnodig en onwenselijk, omdat het voor betrokkenen in Groningen niet goed zou zijn en omdat er alternatieven zijn om toch tot sluiting in 2022 over te gaan zonder Groningen als back-up te gebruiken.⁹⁵ De actie van NAM is opmerkelijk omdat het bedrijf éérder aandringt op sluiting van het veld dan de staat.

Kamerleden maakten zich zorgen over de vertraging van het Wetsvoorstel Versterking Groningen, omdat hiermee ook de voorgenomen parlementaire enquête langer op zich laat wachten.⁹⁶ Om de versterking geen verdere vertraging te laten oplopen is besloten de parlementaire enquête pas te starten als de wet aangenomen is.

Ondertussen sleepte de GBB het ministerie EZK weer voor de rechter. Hoewel het ministerie eerder door de rechter werd opgedragen de door middel van een WoB-verzoek opgevraagde documenten te leveren, was nog steeds maar een deel van deze documenten vrijgegeven.

⁹² Miskovic, Mario (2 juni 2020) 'Warme weer zorgt voor meevaller: dit jaar maximaal 9 miljard kuub gas uit Groningenveld.' *RTV Noord*. Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/709140/Warme-weer-zorgt-voor-meevaller-dit-jaar-maximaal-9-miljard-kuub-gas-uit-Groningenveld> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁹³ Raad van State (15 juli 2020) 'Minister mocht instemmen met gaswinning in Groningen voor het jaar 2019/2020.' Beschikbaar via <https://www.raadvanstate.nl/@121777/minister-mocht-instemmen-met-gaswinning/> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁹⁴ Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (19 juni 2020) 'Brief over ontwerp-vaststellingsbesluit Groningen gasveld 2020-2021.' Beschikbaar via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2020/06/19/bijlage-1-brief-ontwerp-vaststellingsbesluit-groningen-gasveld-2020-2021> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁹⁵ NAM (30 juli 2020) 'Geen rol voor Groningen veld na 2022.' Beschikbaar via <https://www.nam.nl/nieuws/2020/geen-rol-voor-groningen-veld-na-2022.html> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁹⁶ *RTV Noord* (8 juni 2020) 'Vertraging parlementaire enquête gaswinning ligt op de loer.' Beschikbaar via <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/711249/Vertraging-parlementaire-enquete-gaswinning-ligt-op-de-loer> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

Er werd in juli 2020

nog altijd gediscussieerd tussen betrokken instanties over de te hanteren versterkingsnorm. Het SoDM wil af van het HRA-model dat volgens de toezichthouder niet geschikt is om een prioritering mee aan te brengen.⁹⁷ De angst bij verschillende instanties is echter dat het veranderen van de norm niet alleen nieuwe vertraging met zich meebrengt, maar ook zorgt voor nog meer ongelijkheid tussen bewoners in het aardbevingsgebied.⁹⁸

Bewoners van Woltersum aan wie eerder beloofd was dat hun gestutte huizen versneld in het versterkingsprogramma zouden worden opgenomen, trokken in juli 2020 weer aan de bel.⁹⁹ Door wat zij betitelen als “ambtelijke onwil” bij de Gemeente Groningen en de NCG, ligt de versterking van hun huizen wederom stil.

⁹⁷ Staattoezicht op de Mijnen (7 juli 2020) ‘Aanbevelingen over het toepassen van de veiligheidsnorm in de versterkingsopgave.’

Beschikbaar via <https://www.sodm.nl/actueel/nieuws/2020/07/07/aanbevelingen-over-het-toepassen-van-de-veiligheidsnorm> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁹⁸ NOS (10 juni 2020) ‘SodM en Groningen oneens over nieuwe bouwnorm voor versterking.’

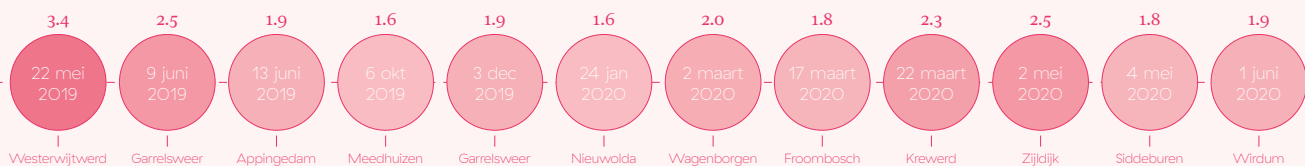
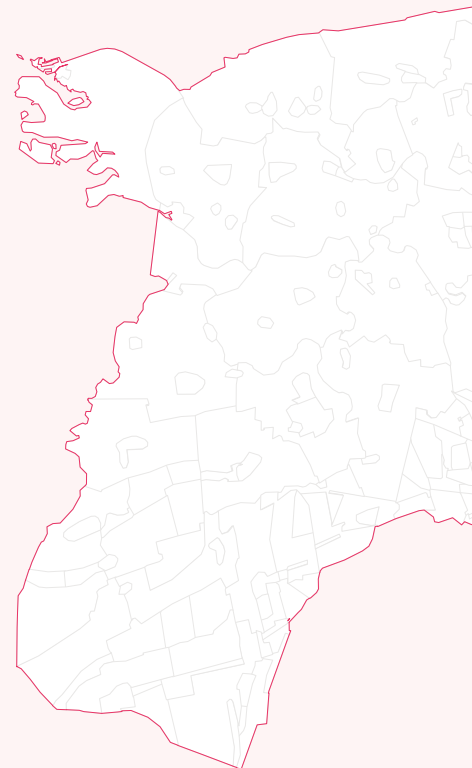
Beschikbaar via <https://nos.nl/artikel/2336763-sodm-en-groningen-oneens-over-nieuwe-bouwnorm-voor-versterking.html> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

⁹⁹ Kolthof, Patricia (29 juli 2020) ‘Inwoners van Woltersum zijn wachten op versterking zat: ‘Ons leven wordt vermorzeld.’ *Dagblad van het Noorden*.

Beschikbaar via <https://www.dvhn.nl/groningen/Inwoners-van-Woltersum-zijn-wachten-op-versterking-zat-Ons-leven-wordt-vermorzeld-25887703.html> [Laatst geraadpleegd: 8 januari 2021].

Overzicht van aardbevingen mei 2019 – juli 2020

Alleen aardbevingen met een Magnitude (M) groter dan 1,5 op de schaal van Richter zijn hier opgenomen.

Figuur B Overzicht aardbevingen mei 2019 – juli 2020.

Bron: KNMI (2021)

